DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

16. november 2000 *

I sag C-280/98 P,

Moritz J. Weig GmbH & Co. KG, Mayen (Tyskland), ved advokat T. Jestaedt, Bruxelles, og advokat V. von Bomhard, Hamburg, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat P. Dupont, 8-10, rue Mathias Hardt,

appellant,

angående appel af dom afsagt den 14. maj 1998 af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (Tredje Udvidede Afdeling) i sag T-317/94, Weig mod Kommissionen (Sml. II, s. 1235), hvori der er nedlagt påstand om ophævelse af denne dom,

den anden part i appelsagen:

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved R. Lyal, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, bistået af advokat D. Schroeder, Köln, og med valgt adresse i Luxembourg hos C. Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

sagsøgt i første instans,

* Processprog: tysk.

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. La Pergola, og dommerne M. Wathelet (refererende dommer), D.A.O. Edward, P. Jann og L. Sevón,

generaladvokat: J. Mischo
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 18. maj 2000,

afsagt følgende

Dom

1 Ved appelskrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 23. juli 1998 har Moritz J. Weig GmbH & Co. KG i henhold til artikel 49 i EF-statutten for Domstolen iværksat appel af dom afsagt den 14. maj 1998 af Retten i Første

Instans i sag T-317/94, Weig mod Kommissionen (Sml. II, s. 1235, herefter »den appellerede dom«), hvorved Retten delvis annullerede Kommissionens beslutning 94/601/EF af 13. juli 1994 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 85 (IV/C/33.833 — Karton) (EFT L 243, s. 1, herefter »beslutningen«) og i øvrigt frifandt Kommissionen.

Faktiske omstændigheder

2 Ved beslutningen pålagde Kommissionen 19 producenter, der leverer karton inden for Fællesskabet, bøder for overtrædelser af EF-traktatens artikel 85, stk. 1 (nu artikel 81, stk. 1, EF).

3 Det fremgår af den appellerede dom, at beslutningen blev truffet på baggrund af nogle uformelle klager, som i 1990 blev indgivet af British Printing Industries Federation, der er en brancheorganisation for de fleste kartonemballagetrykkerier i Det Forenede Kongerige, og af Fédération française du cartonnage, og efter kontrolundersøgelser, som Kommissionens repræsentanter i april 1991 uanmeldt foretog i henhold til artikel 14, stk. 3, i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 og 86 (EFT 1959-1962, s. 81), hos et antal virksomheder og brancheorganisationer inden for kartonsektoren.

4 På grundlag af de ved kontrolundersøgelserne og på baggrund af begæringer om oplysninger og skriftligt materiale fremkomne oplysninger konkluderede Kommissionen, at de berørte virksomheder fra midten af 1986 og mindst til april 1991

(i de fleste tilfælde) havde deltaget i en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1. Den besluttede som følge heraf at indlede en procedure i henhold til denne bestemmelse og fremsendte ved skrivelse af 21. december 1992 en meddelelse af klagepunkter til hver enkelt virksomhed. Samtlige virksomheder svarede skriftligt. Ni virksomheder begærede mundtlig høring.

5 Som afslutning på proceduren vedtog Kommissionen beslutningen, der indeholder følgende bestemmelser:

»*Artikel 1*

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co. KG, Kartonfabriek 'De Eendracht' NV (der handler under navnet BPB de Eendracht), NV Koninklijke KNP BT NV (tidligere Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co. KG, Mo och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Kartongesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd (tidligere Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (tidligere Tampella Española SA) og Moritz J. Weig GmbH & Co. KG har overtrådt artikel 85, stk. 1, i EF-traktaten ved deltagelse

— i Buchmann's og Rena's tilfælde fra omkring marts 1988 og i hvert fald til slutningen af 1990

— hvad angår Enso Española i hvert fald fra marts 1988 til i hvert fald udgangen af april 1991

— i Gruber & Weber's tilfælde i hvert fald fra 1988 og indtil slutningen af 1990

— i de andre tilfælde fra midten af 1986 og i hvert fald til april 1991

i en aftale og samordnet praksis, der startede medio 1986, og som indebar, at leverandører af karton i EF

— samledes regelmæssigt ved en række hemmelige og institutionaliserede møder for at diskutere og nå til enighed om en fælles brancheplan med henblik på at begrænse konkurrencen

— nåede til enighed om regelmæssige prisstigninger for hver produktkvalitet i den enkelte nationale valuta

— planlagde og iværksatte samtidige og ensartede prisstigninger i hele EF

— nåede til forståelse om at fastholde markedsandelene for de store producenter på konstante niveauer, dog med mulighed for ændring fra tid til anden

— i stigende grad siden begyndelsen af 1990 traf samordnede foranstaltninger til styring af leverancer af produktet i EF for derved at sikre gennemførelsen af de nævnte samordnede prisstigninger

— udvekslede forretningsmæssige oplysninger om leverancer, priser, midlertidige produktionsstandsninger, ordrebeholdninger, kapacitetsudnyttelsesgrader osv. til støtte for nævnte forholdsregler.

Artikel 2

De i artikel 1 nævnte virksomheder skal øjeblikkeligt bringe den omhandlede overtrædelse til ophør, såfremt dette ikke allerede er sket. De skal for fremtiden i forbindelse med deres aktiviteter i kartonbranchen afholde sig fra enhver form for aftale eller samordnet praksis, som kan have samme eller tilsvarende formål eller virkning, herunder enhver form for udveksling af forretningsmæssige oplysninger:

a) hvorved deltagerne direkte eller indirekte oplyses om andre individuelle producenters produktion, salg, ordrebeholdninger, kapacitetsudnyttelsesgrader, salgspriser, omkostninger eller markedsføringsplaner, eller

b) hvorved en fælles brancheholdning til økonomiske forhold med hensyn til priser eller kontrol med produktionen fremmes, lettes eller tilskyndes, selv om individuelle oplysninger ikke afsløres, eller

c) hvorved de kunne blive i stand til at overvåge tilslutning til eller overholdelse af en udtrykkelig eller stiltiende aftale om priser eller markedsopdeling i EF.

Enhver ordning til udveksling af almindelige oplysninger, som de indgår, som f.eks Fides-systemet eller dets efterfølger, skal være udformet på en sådan måde, at den udelukker ikke alene enhver form for oplysninger, på grundlag af hvilke individuelle producenters adfærd kan identificeres, men endvidere oplysninger vedrørende den til enhver tid værende situation med hensyn til ordretilgang og ordrebeholdninger, den forventede udnyttelsesgrad for produktionskapaciteten (i begge tilfælde selv om det drejer sig om samlede tal) eller produktionskapaciteten for den enkelte maskine.

Ethvert udvekslingssystem af denne art skal begrænses til indsamling og udbredelse af produktions- og salgsstatistikker i global form, som ikke kan bruges til at fremme eller lette en fælles brancheadfærd.

Virksomhederne skal også afholde sig fra enhver form for udveksling af oplysninger af konkurrencemæssig betydning i tilslutning til en sådan tilladt udveksling samt afholde sig fra møder eller anden form for kontakt med henblik på at diskutere betydningen af de udvekslede oplysninger eller den mulige eller sandsynlige reaktion inden for branchen eller blandt individuelle producenter på de pågældende oplysninger.

De nødvendige ændringer af et eventuelt system for udveksling skal være foretaget senest tre måneder efter datoen for meddelelsen af denne beslutning.

Artikel 3

Følgende bøder pålægges nedennævnte virksomheder for den overtrædelse, der er omhandlet i artikel 1:

...

xii) Moritz J. Weig GmbH & Co. KG, en bøde på 3 000 000 ECU

...«

6 Endvidere beskrives de faktiske omstændigheder således i den appellerede dom:

»13 Det fremgår af beslutningen, at overtrædelsen fandt sted gennem organet 'Product Group Paperboard' (herefter 'PG Paperboard'), der omfattede en række grupper eller udvalg.

14 Under dette organ oprettedes i midten af 1986 et udvalg, 'Presidents Working Group' (herefter 'PWG'), der bestod af repræsentanter for den øverste ledelse for de største kartonproducenter i Fællesskabet (ca. otte).

15 PWG's formål var navnlig drøftelse og opnåelse af enighed vedrørende markeder, markedsandele, priser og kapacitet. Gruppen traf navnlig generelle beslutninger om tidspunkterne for og størrelsen af de prisforhøjelser, som producenterne skulle gennemføre.

16 PWG refererede til 'Direktørkonferencen' (herefter 'Direktørkonferencen' eller 'PC'), i hvis møder næsten samtlige administrerende direktører for virksomhederne deltog (mere eller mindre regelmæssigt). I den relevante periode holdt Direktørkonferencen møde to gange om året.

17 I slutningen af 1987 oprettedes 'Joint Marketing Committee' (herefter 'JMC'). Dette udvalgs hovedopgave var at bestemme, hvorvidt og i bekræftende fald hvorledes der kunne gennemføres prisforhøjelser, samt at fastlægge enkelthederne i forbindelse med de prisinitiativer, der besluttedes af PWG, for hvert af de berørte lande og for de store kunder med henblik på at gennemføre et ensartet prissystem i Europa.

18 Det Økonomiske Udvalg (herefter 'DØU') drøftede bl.a. prisbevægelser på de nationale markeder og ordrebeholdninger og meddelte resultaterne af sine undersøgelser til JMC, eller indtil udgangen af 1987 til dens forgænger, Marketing Committee. DØU, der bestod af flertallet af de berørte virksomheders marketingdirektører, holdt møder flere gange om året.

19 Det fremgår endvidere af beslutningen, at Kommissionen antog, at PG Paperboard's aktiviteter befordredes ved hjælp af udveksling af oplysninger gennem Fides, der er et forvaltningsinstitut med hjemsted i Zürich (Schweiz). Det fremgår af beslutningen, at de fleste af PG Paperboard's medlemmer sendte regelmæssige rapporter om ordrer, produktion, omsætning og kapacitetsudnyttelse til Fides. Rapporterne blev behandlet i Fides-systemet, og de samlede data blev udsendt til medlemmerne.

20 For så vidt angår Moritz J. Weig GmbH & Co. KG (herefter 'Weig') fastslog Kommissionen, at selskabet havde deltaget i møder i PC i den af beslutningen omfattede periode og i møder i JMC og PWG fra 1988.«

7 16 af de øvrige 18 selskaber, der blev anset for ansvarlige for overtrædelsen, og fire finske virksomheder, der var medlemmer af sammenslutningen Finnboard, og som i denne egenskab blev anset for at hæfte solidarisk for den bøde, der blev pålagt Finnboard, anlagde sag til prøvelse af beslutningen (sag T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94 — T-311/94, T-319/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 og T-354/94 og forenede sager T-339/94 — T-342/94).

Den appellerede dom

8 For så vidt angår påstanden om annullation af beslutningen annullerede Retten beslutningens artikel 1 i forhold til sagsøgeren, for så vidt som det fremgår af bestemmelsen, at sagsøgeren deltog i en overtrædelse af traktatens artikel 85,

stk. 1, inden marts 1988, og beslutningens artikel 2, stk. 1-4, med undtagelse af følgende passager:

»De i artikel 1 nævnte virksomheder skal øjeblikkeligt bringe den omhandlede overtrædelse til ophør, såfremt dette ikke allerede er sket. De skal for fremtiden i forbindelse med deres aktiviteter i kartonbranchen afholde sig fra enhver form for aftale eller samordnet praksis, som kan have samme eller tilsvarende formål eller virkning, herunder enhver form for udveksling af forretningsmæssige oplysninger:

a) hvorved deltagerne direkte eller indirekte oplyses om andre individuelle producenters produktion, salg, ordrebeholdninger, kapacitetsudnyttelsesgrader, salgspriser, omkostninger eller markedsføringsplaner.

Enhver ordning til udveksling af almindelige oplysninger, som de indgår, som f.eks Fides-systemet eller dets efterfølger, skal være udformet på en sådan måde, at den udelukker enhver form for oplysninger, på grundlag af hvilke individuelle producenters adfærd kan identificeres.«

9 I øvrigt frifandt Retten Kommissionen.

10 Sagsøgeren havde i øvrigt for Retten gjort otte anbringender gældende i relation til bødeudmålingen. Appellen drejer sig netop om de præmisser i den appellerede dom, der vedrører bødeudmålingen. På baggrund af appellantens anbringender til støtte for appellen vil der i det følgende kun blive redegjort for de dele af den appellerede dom, hvori der tages stilling til argumenterne om en tilsidesættelse af EF-traktatens artikel 190 (nu artikel 253 EF), om at overtrædelserne ikke havde økonomiske konsekvenser, om at det generelle bødeniveau var for højt, og om at der ikke blev taget tilstrækkeligt hensyn til sagsøgerens samarbejde under proceduren.

Anbringendet om en tilsidesættelse af traktatens artikel 190

11 Sagsøgeren gjorde i det væsentlige gældende, at Kommissionen ikke havde givet en tilstrækkelig begrundelse for beslutningen, idet de virksomheder, den var rettet til, ikke havde kunnet kontrollere, om den bøde, der blev pålagt dem, størrelsesmæssigt var berettiget, og om bøden var rimelig i forhold til de bøder, der blev pålagt de andre virksomheder.

12 Retten udtalte i så henseende:

»182 Ifølge fast retspraksis har pligten til at begrunde en individuel beslutning til formål at gøre det muligt for Fællesskabets retsinstanser at efterprøve beslutningens lovlighed og at give den berørte de oplysninger, ved hjælp af hvilke det kan fastslås, om der er grundlag for beslutningen, eller om der foreligger en sådan fejl, at den kan anfægtes. Omfanget af begrundelsespligten afhænger af arten af den pågældende retsakt og den sammenhæng, hvori den er vedtaget (jf. f.eks. Rettens dom af 11.12.1996, sag T-49/95, Van Megen Sports mod Kommissionen, Sml. II, s. 1799, præmis 51).

183 Omfanget af begrundelsespligten skal, for så vidt angår en beslutning som den foreliggende, hvorved flere virksomheder pålægges bøder for en overtrædelse af de fællesskabsretlige konkurrenceregler, afgøres under hensyn til, at overtrædelsernes grovhed skal fastslås på grundlag af en lang række forhold, herunder bl.a. sagens særlige omstændigheder, dens sammenhæng og bødernes afskrækkende virkning, uden at der er opstillet en bindende eller udtømmende liste over de kriterier, som obligatorisk skal tages i betragtning (Domstolens kendelse af 25.3.1996, sag C-137/95 P, SPO m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 1611, præmis 54).

184 Ved udmålingen af de enkelte bøder har Kommissionen et vist skøn, og det kan derfor ikke antages, at den er forpligtet til at anvende en bestemt matematisk formel (jf. i samme retning Rettens dom af 6.4.1995, sag T-150/89, Martinelli mod Kommissionen, Sml. II, s. 1165, præmis 59).

185 De kriterier, der er lagt til grund ved fastsættelsen af det generelle og det individuelle bødeniveau, fremgår af henholdsvis beslutningens betragtning 168 og 169. I relation til de individuelle bøder har Kommissionen endvidere i beslutningens betragtning 170 anført, at de virksomheder, der havde deltaget i PWG's møder, som udgangspunkt er blevet anset for kartellets 'hovedmænd', mens de øvrige virksomheder er blevet anset for 'almindelige medlemmer'. Det bemærkes i denne forbindelse, at sagsøgeren ikke er nævnt blandt de virksomheder, der blev betragtet som 'hovedmændene' i kartellet, og det præciseres i betragtning 170, tredje afsnit, at 'skønt [sagsøgeren] var medlem af PWG fra 1988, synes selskabet ikke at have spillet en lige så betydningsfuld rolle i forbindelse med fastlæggelsen af kartellets politik som de store industrikoncerner'. I beslutningens betragtning 171 og 172 hedder der endelig, at Rena og Stora bør pålægges betydeligt mindre bøder som følge af deres aktive samarbejde med Kommissionen, samt at otte andre virksomheder, herunder sagsøgeren, ligeledes er berettiget til en relativt mindre nedsættelse, fordi de i deres svar på meddelelsen af klagepunkter ikke bestred de væsentligste af de faktiske forhold, som Kommissionens klagepunkter støttedes på.

186 Det fremgår af Kommissionens skriftlige indlæg for Retten samt af dens svar på et skriftligt spørgsmål fra Retten, at bøderne blev beregnet på grundlag af den enkelte virksomheds omsætning på Fællesskabets kartonmarked i 1990. Der blev således pålagt bøder, der for 'hovedmændene' i kartellet som udgangspunkt var på 9% af virksomhedens individuelle omsætning og på 7,5% for de øvrige virksomheders vedkommende. For så vidt angår sagsøgeren har Kommissionen forklaret, at den anvendte en sats på 8% af den individuelle omsætning, da virksomheden ganske vist var 'medlem af PWG', men ikke spillede en lige så betydningsfuld rolle som de andre virksomheder, der deltog i dette organs møder. Kommissionen har endelig taget hensyn til den samar-

bejdsvilje, som bestemte virksomheder havde udvist under proceduren for Kommissionen. To virksomheder var af denne grund berettiget til en nedsættelse med to tredjedele af bødernes pålydende, mens de øvrige virksomheder var berettigede til en nedsættelse med en tredjedel.

187 Det fremgår endvidere af en tabel, som Kommissionen har fremlagt, og som indeholder oplysninger vedrørende fastsættelsen af de enkelte bøder, at selv om bøderne ikke er blevet fastsat på grundlag af en strengt matematisk anvendelse af de ovenfor anførte kriterier, er der konsekvent taget hensyn hertil ved bødeberegningen.

188 Det fremgår imidlertid ikke af beslutningen, at bøderne er blevet beregnet på grundlag af de enkelte virksomheders omsætning på Fællesskabets kartonmarked i 1990. De anvendte grundsatser på henholdsvis 9% for de virksomheder, der anses for kartellets 'hovedmænd', og 7,5% for 'almindelige medlemmer', fremgår heller ikke af beslutningen. Endvidere er de nedsættelser, som Rena og Stora blev indrømmet tillige med otte andre virksomheder, heller ikke nævnt.

189 Det bemærkes herefter for det første, at beslutningens betragtning 169-172 indeholder relevante og tilstrækkelige oplysninger om de hensyn, der er lagt til grund ved bedømmelsen af grovheden og varigheden af den overtrædelse, der er begået af den enkelte virksomhed, når henses til beslutningens detaljerede fremstilling af de faktiske omstændigheder, der gøres gældende mod hver enkelt af beslutningens adressater (jf. i samme retning Rettens dom af 24.10.1991, sag T-2/89, Petrofina mod Kommissionen, Sml. II, s. 1087, præmis 264). Beslutningen indeholder herved en særlig begrundelse med hensyn til bedømmelsen af grovheden af den af sagsøgeren begåede overtrædelse (betragtning 170, tredje afsnit), hvoraf det kan udledes, hvorfor selskabet blev behandlet anderledes end såvel kartellets 'hovedmænd' som dets 'almindelige medlemmer'.

190 Tilsvarende indeholder beslutningens betragtning 168, der skal ses i sammenhæng med de generelle bemærkninger vedrørende bøderne i betragtning 167, en tilstrækkelig angivelse af de synspunkter, der blev taget hensyn til ved fastsættelsen af det generelle bødeniveau.

191 Når bøderne som i den foreliggende sag udmåles under konsekvent hensyntagen til visse nærmere kriterier, ville en angivelse af de enkelte kriterier i beslutningen give virksomhederne bedre mulighed for at vurdere, dels om Kommissionen har begået fejl ved fastsættelsen af de individuelle bøder, dels om den individuelle bøde er begrundet ud fra de generelt anvendte kriterier. I den foreliggende sag ville den omstændighed, at beslutningen havde indeholdt oplysninger om de relevante kriterier, dvs. den omsætning, der er lagt til grund, referenceåret, den anvendte grundsats og bødereduktionssatserne, ikke have medført en indirekte offentliggørelse af den nøjagtige omsætning i de virksomheder, som beslutningen var rettet til, hvorved traktatens artikel 214 kunne være overtrådt. Som Kommissionen selv har anført, er størrelsen af de endelige, individuelle bøder ikke fremkommet på grundlag af en strengt matematisk anvendelse af de anførte kriterier.

192 Kommissionen har i øvrigt under retsmødet vedgået, at der ikke var noget til hinder for, at den i beslutningen kunne have anført de kriterier, som den konsekvent havde lagt til grund, og som var blevet offentliggjort under pressekonferencen den 13. juli 1994, der fandt sted samme dag, som beslutningen blev vedtaget. I denne forbindelse bemærkes, at det fremgår af fast retspraksis, at begrundelsen for en beslutning skal findes i selve beslutningens tekst, samt at efterfølgende forklaringer fra Kommissionen ikke kan tillægges betydning, medmindre der foreligger særlige omstændigheder (jf. Rettens dom af 2.7.1992, sag T-61/89, Dansk Pelsdyravlerforening mod Kommissionen, Sml. II, s. 1931, præmis 131, og i samme retning Rettens dom af 12.12.1991, sag T-30/89, Hilti mod Kommissionen, Sml. II, s. 1439, præmis 136).

193 Uanset disse konstateringer bemærkes, at begrundelsen for bødeudmålingen i beslutningens betragtning 169-172 er mindst lige så detaljeret som

begrundelsen i tidligere kommissionsbeslutninger vedrørende lignende overtrædelser. Selv om anbringendet om manglende begrundelse vedrører en ufravigelig retsgrundsætning, havde Fællesskabets retsinstanser ikke, da beslutningen blev vedtaget, kritiseret Kommissionens begrundelsespraksis med hensyn til de bøder, der pålægges. Først ved dom af 6. april 1995 (sag T-148/89, Tréfilunion mod Kommissionen, Sml. II, s. 1063, præmis 142) samt i to andre domme af samme dato (sag T-147/89, Société metallurgique de Normandie mod Kommissionen, Sml. II, s. 1057 — offentliggjort i sammendrag — og sag T-151/89, Société des treillis et panneaux soudés mod Kommissionen, Sml. II, s. 1191 — offentliggjort i sammendrag) understregede Retten for første gang, at det ville være ønskeligt, at virksomhederne kunne få et detaljeret indblik i, hvorledes den bøde, der pålægges dem, er beregnet, således at de kan tage stilling med fuldt kendskab til sagen uden at være forpligtet til at anlægge sag ved Fællesskabets retsinstanser til prøvelse af Kommissionens beslutning.

194 Det følger heraf, at når Kommissionen i en beslutning konstaterer, at konkurrencereglerne er blevet overtrådt, og pålægger de virksomheder, der har medvirket, bøder, skal den, hvis den ved bødefastsættelsen konsekvent har taget hensyn til visse grundlæggende omstændigheder, anføre disse i selve beslutningens tekst, således at beslutningens adressater har mulighed for at efterprøve, om bødeniveauet er korrekt, og vurdere, om der eventuelt skulle foreligge forskelsbehandling.

195 Under de særlige omstændigheder, der er nævnt i præmis 193, og i betragtning af, at Kommissionen under sagens behandling har vist vilje til at fremlægge alle relevante oplysninger vedrørende bødeberegningen, kan den omstændighed, at bødeberegningen ikke specielt er begrundet i beslutningen i nærværende tilfælde, ikke anses for en sådan tilsidesættelse af begrundelsespligten, at det kan begrunde, at de pålagte bøder annulleres helt eller delvist. Sagsøgeren har endelig ikke godtgjort, at virksomheden blev afskåret fra at udøve sin ret til kontradiktion.

196 Dette anbringende kan derfor ikke tiltrædes.«

Anbringendet om, at overtrædelserne ikke havde økonomiske konsekvenser

13 Sagsøgeren anførte, at der skal tages hensyn til de økonomiske virkninger af en overtrædelse ved bedømmelsen af dens grovhed og i forbindelse med bødeudmålingen (Rettens dom af 10.3.1992, sag T-13/89, ICI mod Kommissionen, Sml. II, s. 1021, præmis 359). I det foreliggende tilfælde havde prissamordningerne imidlertid ingen eller højst en meget begrænset virkning på markedet.

14 Retten udtalte i så henseende:

»211 Ifølge beslutningens betragtning 168, syvende led, fastsatte Kommissionen det generelle bødeniveau bl.a. under hensyn til, at 'kartellet var meget succesfuldt med hensyn til opnåelse af sine mål'. Det er ubestridt, at denne betragtning henviser til virkningerne på markedet af den overtrædelse, der er fastslået i beslutningens artikel 1.

212 Ved sin kontrol af Kommissionens skøn med hensyn til virkningerne af overtrædelsen finder Retten, at det er tilstrækkeligt at undersøge dette i relation til virkningerne af det ulovlige samarbejde om priser, som er de eneste virkninger, sagsøgeren har bestridt. Det fremgår af beslutningen, at konstateringen af den store succes med hensyn til opnåelsen af mål navnlig støttes på virkningerne af et ulovligt samarbejde om priser (jf. beslutningens betragtning 100, 101 og 102, 115 og 135, 136 og 137).

213 Kommissionen vurderede virkningerne af et ulovligt samarbejde om priser generelt. Selv om det antages, at de individuelle oplysninger, sagsøgeren har fremlagt, som hævdet viser, at et ulovligt samarbejde om priser kun havde mindre betydelige virkninger for sagsøgeren, end de havde på det

samlede europæiske kartonmarked, kan sådanne individuelle oplysninger ikke i sig selv anses for tilstrækkelige til at rejse tvivl om Kommissionens skøn.

214 Som Kommissionen bekræftede i retsmødet, fremgår det af beslutningen, at der sondres mellem tre forskellige former for virkninger. Kommissionen har yderligere lagt til grund, at producenterne selv, samlet betragtet, anså prisinitiativerne for en succes.

215 Den første form for virkninger, som Kommissionen har taget hensyn til, og som ikke bestrides af sagsøgeren, er den omstændighed, at de aftalte prisforhøjelser faktisk blev meddelt kunderne. De nye priser tjente således som reference ved individuelle forhandlinger med kunderne om faktureringspriser (jf. bl.a. beslutningens betragtning 100 og betragtning 101, femte og sjette afsnit).

216 Den anden form for virkninger er den omstændighed, at udviklingen i faktureringspriserne fulgte udviklingen i de annoncerede priser. I denne forbindelse har Kommissionen gjort gældende, at 'producenterne ikke [nøjedes] med at annoncere de aftalte prisforhøjelser, men tog også, med få undtagelser, strenge forholdsregler for at sikre, at forhøjelserne blev håndhævet over for kunderne' (beslutningens betragtning 101, første afsnit). Kommissionen har erkendt, at kunderne undertiden opnåede indrømmelser med hensyn til ikrafttrædelsestidspunktet for forhøjelserne, rabatter eller individuelle nedslag, bl.a. ved store ordrer, samt at 'den gennemsnitlige nettoforhøjelse, der opnåedes efter rabatter, prisnedslag og andre indrømmelser, altid var mindre end hele den annoncerede forhøjelse' (beslutningens betragtning 102, sidste afsnit). Under henvisning til diagrammerne i LE-rapporten har den gjort gældende, at der i den periode, som beslutningen vedrører, var 'en tæt lineær sammenhæng' mellem udviklingen i de annoncerede priser og i faktureringspriserne udtrykt i national valuta eller omregnet til ecu. Kommissionen konkluderer følgende: 'De nettoprisstigninger, der blev indført, fulgte nøje de annoncerede prisstigninger, endskønt der forekom en vis tidsforskydning. Rapportens forfatter indrømmede under den mundtlige høring, at dette

var tilfældet for 1988 samt 1989' (beslutningens betragtning 115, andet afsnit).

217 Retten tiltræder, at Kommissionen ved sin vurdering af denne anden form for virkninger med rette kunne anse den omstændighed, at der var en lineær sammenhæng mellem udviklingen i de annoncerede priser og faktureringspriserne, for bevis for, at prisinitiativerne fik virkning i denne henseende, hvilket var i overensstemmelse med producenternes mål. Det er ubestridt, at den praksis, der følges på det relevante marked, hvorefter der føres individuelle forhandlinger med kunderne, indebærer, at faktureringspriserne generelt ikke er identiske med de annoncerede priser. Det kan derfor ikke påregnes, at stigningerne i faktureringspriserne er identiske med de annoncerede prisstigninger.

218 Med hensyn til den indbyrdes sammenhæng mellem forhøjelserne af de annoncerede priser og faktureringspriserne har Kommissionen med rette henvist til LE-rapporten, der er en analyse af udviklingen i kartonpriserne i den periode, beslutningen omhandler, og som bygger på oplysninger fra en række producenter.

219 Tidsmæssigt bekræfter rapporten imidlertid kun til dels, at der var tale om en 'tæt lineær sammenhæng'. Gennemgangen af perioden fra 1987 til 1991 omfatter tre særskilte underperioder. Under høringen for Kommissionen refererede LE-rapportens forfatter sine konklusioner således: 'Der er ikke nær overensstemmelse, end ikke tidsforskudt, mellem de annoncerede prisforhøjelser og markedspriserne i begyndelsen af undersøgelsesperioden, dvs. fra 1987 til 1988. En sådan overensstemmelse finder man derimod i 1988/1989, hvorefter den ophører og senere opfører sig noget underligt *[oddly]* i perioden 1990/1991' (protokollatet af den mundtlige høring, s. 28). Han oplyste endvidere, at de tidsmæssige forskydninger havde nær sammenhæng med ændringer i efterspørgslen (jf. bl.a. protokollatet af den mundtlige høring, s. 20).

220 Forfatterens mundtlige konklusion svarer til analysen i rapporten, bl.a. de sammenlignende diagrammer mellem udviklingen i annoncerede priser og faktureringspriser (LE-rapporten, diagram nr. 10 og 11, s. 29). På grundlag heraf må det fastslås, at Kommissionen kun delvis har ført bevis for, at der fandtes en sådan 'tæt lineær sammenhæng', som påstået.

221 Kommissionen oplyste under retsmødet, at den ligeledes havde taget hensyn til en tredje form for virkninger af det ulovlige samarbejde om priser, nemlig at faktureringspriserne var højere, end de ville have været uden det ulovlige samarbejde. Under henvisning til, at planlægningen af tidspunkter og den rækkefølge, hvori prisforhøjelserne skulle meddeles, blev foretaget af PWG, har Kommissionen i beslutningen anført, at 'det under sådanne omstændigheder [er] utænkeligt, at den samordnede annoncering af prisforhøjelserne ingen virkning havde på de faktiske prisniveauer' (beslutningens betragtning 136, tredje afsnit). LE-rapporten indeholder (afsnit 3) imidlertid en model for udarbejdelse af prisprognoser på grundlag af objektive markedsvilkår. Det anføres i rapporten, at prisniveauet, bestemt på grundlag af objektive økonomiske forhold i perioden 1975-1991, herunder indbefattet den periode, som beslutningen omfatter, med ubetydelige afvigelser ville have udviklet sig identisk med de faktureringspriser, der anvendtes.

222 På trods af de anførte konklusioner giver analysen i rapporten ikke grundlag for at fastslå, at de samordnede prisinitiativer ikke gav producenterne mulighed for at opnå en højere faktureringspris end under en fri konkurrence. Som Kommissionen understregede i retsmødet, er det muligt, at de faktorer, analysen bygger på, påvirkedes af det ulovlige samarbejde. Kommissionen har således med rette gjort gældende, at det ulovlige samarbejde f.eks. kunne bevirke, at virksomhedernes incitament til at nedbringe deres omkostninger var begrænset. Derimod har den ikke påvist direkte fejl i LE-rapportens analyse og har heller ikke fremlagt egne økonomiske analyser vedrørende den teoretiske udvikling i faktureringspriserne uden ulovligt samarbejde. Herefter kan dens anbringende om, at faktureringspriserne ville have været lavere, såfremt der ikke havde eksisteret et ulovligt samarbejde mellem producenterne, ikke tiltrædes.

223 Denne tredje form for virkninger af det ulovlige samarbejde om priser er derfor ikke bevist.

224 De ovenfor anførte konstateringer ændres ikke af producenternes subjektive vurdering, som Kommissionen anvender som grundlag for at antage, at kartellet var meget succesfuldt med hensyn til opnåelse af sine mål. Kommissionen har i denne forbindelse henvist til en fortegnelse over dokumenter, som den fremlagde i retsmødet. Selv om det antages, at Kommissionen kunne have underbygget sin opfattelse af, at prisinitiativerne havde succes, med dokumenter, der gav udtryk for visse producenters subjektive opfattelse, må det konstateres, at flere virksomheder, bl.a. sagsøgeren, i retsmødet med rette har henvist til talrige andre sagsakter, der viser producenternes problemer med at gennemføre de aftalte prisforhøjelser. Henset hertil er Kommissionen henvisning til producenternes egne redegørelser ikke tilstrækkelig til at begrunde den slutning, at kartellet var meget succesfuldt med hensyn til opnåelse af sine mål.

225 På grundlag af det således anførte er de af Kommissionen anførte virkninger af overtrædelsen kun delvist bevist. Retten vil tage stilling til betydningen af denne konstatering for bødespørgsmålet, hvor Retten har fuld prøvelsesret, i forbindelse med vurderingen af den konstaterede overtrædelses grovhed (jf. nedenfor, præmis 246).«

Anbringendet om, at det generelle bødeniveau var for højt

15 Sagsøgeren gjorde for Retten gældende, at den i det foreliggende tilfælde konstaterede overtrædelse ikke var den mest forkastelige overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1, og anfægtede derfor det generelle bødeniveau, navnlig under hensyn til den tidligere beslutningspraksis.

16 Retten udtalte herom:

»241 I den foreliggende sag har Kommissionen fastsat det generelle bødeniveau under hensyn til overtrædelsens varighed (beslutningens betragtning 167) samt ud fra følgende overvejelser (betragtning 168):

'— Hemmelige aftaler om prisfastsættelse og opdeling af markeder er efter selve deres beskaffenhed stærkt konkurrencebegrænsende.

— Kartellet dækkede stort set hele Fællesskabets område.

— EF-markedet for karton er en betydningsfuld industrisektor, der repræsenterer indtil 2,5 mia. ECU hvert år.

— De virksomheder, der deltog i overtrædelsen, tegner sig for stort set hele markedet.

— Kartellet blev drevet i form af et system med regelmæssige, institutionaliserede møder, som havde til formål at regulere markedet for karton i EF i de mindste enkeltheder.

— Der blev taget omhyggelige skridt til at skjule den sande beskaffenhed og det sande omfang af de hemmelige aftaler (manglen på officielle

mødereferater eller dokumentation vedrørende PWG og JMC; deltagerne blev tilskyndet til ikke at tage referat; tidspunkterne for og rækkefølgen, i hvilken prisstigningerne blev annonceret, blev iscenesat, således at man var i stand til at hævde, at man blot "fulgte efter", osv.).

— Kartellet var meget succesfuldt med hensyn til opnåelse af sine mål.'

242 Endvidere fremgår det, som allerede nævnt, af Kommissionens svar på et skriftligt spørgsmål fra Retten, at der blev pålagt bøder, der for 'hovedmændene' i kartellet som udgangspunkt var på 9% af omsætningen på kartonmarkedet i Fællesskabet i 1990 i de virksomheder, beslutningen var rettet til, og på 7,5% for de øvrige virksomheders vedkommende.

243 Det understreges for det første, at Kommissionen ved fastlæggelsen af det generelle bødeniveau kan tage hensyn til, at åbenbare overtrædelser af Fællesskabets konkurrenceregler fortsat er relativt hyppige, hvorfor den har adgang til at forhøje bødeniveauet for at forstærke deres forebyggende virkning. Den omstændighed, at Kommissionen tidligere har pålagt bøder af en bestemt størrelsesorden i tilfælde af visse typer overtrædelser, kan ikke berøve den muligheden for at forhøje dette niveau inden for de i forordning nr. 17 angivne rammer, hvis det er nødvendigt for at gennemføre Fællesskabets konkurrencepolitik (jf. bl.a. Domstolens dom af 7.6.1983, forenede sager 100/80-103/80, Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1825, præmis 105-108, og ICI-dommen, præmis 385).

244 Kommissionen har for det andet med rette hævdet, at der som følge af sagens særlige omstændigheder ikke kan foretages en umiddelbar sammenligning mellem det generelle bødeniveau i denne beslutning og det

bødeniveau, Kommissionen har anvendt i sin hidtidige beslutningspraksis, herunder navnlig i polypropylen-beslutningen, som efter Kommissionens egen opfattelse er den, der bedst kan sammenlignes med den foreliggende sag. Til forskel fra polypropylen-beslutningen er der i den foreliggende sag generelt ikke taget hensyn til formildende omstændigheder ved fastsættelsen af det generelle bødeniveau. De forholdsregler, der blev truffet med henblik på at skjule det ulovlige samarbejde, viser, at virksomhederne fuldt ud var vidende om, at deres adfærd var ulovlig. Kommissionen kunne derfor tillægge disse foranstaltninger betydning ved sin vurdering af overtrædelsens grovhed, idet de må anses for en særlig skærpende omstændighed ved overtrædelsen, der karakteriserer denne i forhold til de overtrædelser, som Kommissionen tidligere har fastslået.

245 Retten lægger for det tredje vægt på, at overtrædelsen af traktatens artikel 85, stk. 1, var langvarig og åbenbar, uanset den advarsel, der må antages at ligge i Kommissionen hidtidige beslutningspraksis, herunder polypropylen-beslutningen. Sagsøgerens argument om, at PG Paperboard udførte lovlige opgaver, er irrelevant, idet det er blevet fastslået, at brancheorganisationens organer, særlig PWG og JMC, hovedsagelig havde et konkurrencebegrænsende formål.

246 Af disse grunde finder Retten, at de kriterier, der er anført i beslutningens betragtning 168, kan begrunde det generelle bødeniveau, som Kommissionen har fastsat. Retten har ganske vist fastslået, at virkningerne af det ulovlige samarbejde om priser, som Kommissionen har taget i betragtning ved den generelle bødeudmåling, kun delvis er bevist. Når henses til de ovenfor anførte betragtninger, er dette forhold imidlertid ikke af væsentlig betydning ved bedømmelsen af overtrædelsens grovhed. Den omstændighed, at virksomhederne faktisk annoncerede de aftalte prisforhøjelser, og at de annoncerede priser dannede grundlag for fastsættelsen af de individuelle faktureringspriser, er i sig selv tilstrækkelig til at fastslå, at såvel formålet med som virkningen af det ulovlige samarbejde om priser var at skabe en alvorlig konkurrencebegrænsning. Retten, der har fuld prøvelsesret, finder derfor ikke, at der er grundlag for en nedsættelse af det generelle bødeniveau, som Kommissionen har fastsat, når henses til de virkninger af overtrædelsen, der er konstateret.

247 Anbringendet kan derfor ikke tiltrædes.«

Anbringendet om, at der ikke blev taget tilstrækkeligt hensyn til sagsøgerens samarbejde under proceduren

17 Sagsøgeren gjorde gældende, at Kommissionen burde have taget hensyn til, at selskabet gav en ærlig og fuldstændig besvarelse af Kommissionens begæring om oplysninger i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17, at det forhold, at selskabet straks efter de af Kommissionen den 23. april 1991 foretagne kontrolundersøgelser ophørte med at deltage i møderne i PG Paperboard og i alle andre eventuelle ulovlige handlinger, efter retspraksis og Kommissionens praksis måtte anses for en formildende omstændighed, og at Kommissionen i forbindelse med bødeudmålingen ikke havde taget hensyn til selskabets aktive samarbejde, som bidrog til den hurtige afslutning af proceduren.

18 Retten udtalte i så henseende:

»280 Sagsøgeren fik sin bøde nedsat med en tredjedel, fordi selskabet i henhold til beslutningen i sit svar på meddelelsen af klagepunkter ikke bestred de væsentligste af de faktiske forhold, som Kommissionen lagde vægt på over for selskabet.

281 Der er kun grundlag for en bødenedsættelse for samarbejde under den administrative procedure for Kommissionen, hvis den pågældende adfærd har gjort det lettere for Kommissionen at konstatere og bringe en overtrædelse til ophør (dommen i sagen ICI mod Kommissionen, præmis 393). Følgelig kan en virksomhed, der under den administrative procedure udtrykkeligt erklærer, at den ikke bestrider de faktiske forhold, som Kommissionen lægger vægt på over for den, antages at have bidraget til at

lette Kommissionens opgave med hensyn til konstatering og bekæmpelse af overtrædelser af Fællesskabets konkurrenceregler. Kommissionen har nemlig adgang til at betragte en sådan adfærd som udtryk for en vedgåelse af de faktiske forhold og dermed som et bevis for rigtigheden af de anførte påstande.

282 I det foreliggende tilfælde har sagsøgeren ikke godtgjort, at selskabet har samarbejdet med Kommissionen i et omfang, der går ud over en vedgåelse af de faktiske forhold, Kommissionen lagde til grund.

283 Som det første led i anbringendet gør sagsøgeren gældende, at selskabet gav en ærlig og fuldstændig besvarelse af den begæring om oplysninger, Kommissionen fremsatte over for selskabet i medfør af artikel 11 i forordning nr. 17. Det fremgår imidlertid af fast retspraksis, at et samarbejde ved undersøgelsen, der ikke går ud over de forpligtelser, der påhviler virksomhederne i henhold til artikel 11, stk. 4 og 5, i forordning nr. 17, ikke kan begrunde en bødenedsættelse (jf. f.eks. Rettens dom af 10.3.1992, sag T-12/89, Solvay mod Kommissionen, Sml. II, s. 907, præmis 341 og 342). I øvrigt kunne sagsøgeren, som deltog i overtrædelsen fra marts 1988 og således var bekendt med PWG's og JMC's opgaver, meget vel — i lighed med Stora — have samarbejdet mere aktivt med Kommissionen, end det var tilfældet, hvilket ville have begrundet en større bødenedsættelse. Det følger heraf, at sagsøgerens argument om, at selskabet på daværende tidspunkt ikke havde de fornødne oplysninger til at kunne hjælpe Kommissionen aktivt, må forkastes.

284 For så vidt angår anbringendets andet led, som går ud på, at sagsøgeren straks efter de af Kommissionen den 23. april 1991 foretagne kontrolundersøgelser ... ophørte med at deltage i PG Paperboard's møder og i alle andre eventuelle ulovlige handlinger, skal der erindres om, at overtrædelsernes grovhed skal fastslås på grundlag af en række forhold, uden at der er opstillet en bindende eller udtømmende liste over de kriterier, som obligatorisk skal tages i betragtning (jf. ovenfor, præmis 183). Også selv om det i princippet kan betragtes som en formildende omstændighed ved

bedømmelsen af grovheden af en af en virksomhed begået overtrædelse, at overtrædelsen bringes til ophør inden fremsendelsen af meddelelsen af klagepunkter, var Kommissionen således ikke forpligtet til at anlægge en sådan vurdering under de særlige omstændigheder i nærværende sag. Da sagsøgeren intet har fremført, der kan godtgøre, at Kommissionen i det foreliggende tilfælde har overskredet grænserne for det skøn, den råder over, når den skal afgøre, hvilke kriterier der skal tages hensyn til ved bødeudmålingen, kan anbringendets andet led ikke tiltrædes.

285 Anbringendets tredje led om, at sagsøgeren samarbejdede aktivt med Kommissionen, kan heller ikke tiltrædes.

286 Sagsøgeren gør gældende, at selskabet gav fuldstændige oplysninger om sin deltagelse i møderne i PG Paperboard's forskellige organer. Desuden tilkendegav det under høringen for Kommissionen udtrykkeligt, at det ikke bestred de væsentligste faktiske forhold, der blev lagt vægt på over for selskabet. Et sådant samarbejde med Kommissionen kunne imidlertid ikke retfærdiggøre en større bødenedsættelse end den nedsættelse med en tredjedel, der blev givet selskabet. Hr. Roos' erklæring, som sagsøgeren tilstillede Kommissionen sammen med sit svar på meddelelsen af klagepunkter, indeholder intet, der har kunnet lette Kommissionens opgave mærkbart. Det skal i denne forbindelse blot bemærkes, at der i beslutningen kun et enkelt sted — i øvrigt indirekte — henvises til oplysningerne i den nævnte erklæring (betragtning 59, sidste afsnit).

287 For så vidt som sagsøgeren gør gældende, at selskabet er blevet diskrimineret i forhold til Stora, bemærkes, at ligebehandlingsprincippet, som er blandt fællesskabsrettens grundlæggende principper, efter fast retspraksis kun kan antages at være tilsidesat, såfremt ensartede situationer behandles forskelligt, eller forskellige situationer behandles ens, medmindre en sådan behandling er objektivt begrundet (Domstolens dom af 13.12.1984, sag 106/83, Sermide, Sml. s. 4209, præmis 28, og af 28.6.1990, sag C-174/89, Hoche, Sml. I, s. 2681, præmis 25, samt, i

samme retning, Rettens dom af 15.3.1994, sag T-100/92, La Pietra mod Kommissionen, Sml. Pers. II, s. 275, præmis 50).

288 Stora har afgivet redegørelser til Kommissionen, der indeholder en meget nøje beskrivelse af overtrædelsens art og genstand, de forskellige organers opgaver i PG Paperboard og de enkelte producenters medvirken i overtrædelsen. Med disse redegørelser har Stora givet oplysninger, der går langt ud over, hvad Kommissionen kunne have krævet i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17. Selv om Kommissionen i beslutningen har erklæret at have beviser, der bekræfter oplysningerne i Stora's redegørelser (beslutningens betragtning 112 og 113), fremgår det klart, at Stora's redegørelser efter Kommissionens opfattelse er det vigtigste bevis for overtrædelsen. Uden disse redegørelser havde Kommissionen i hvert fald haft langt større vanskeligheder ved at konstatere den overtrædelse, som er genstand for beslutningen, og at bringe den til ophør. På denne baggrund kan sagsøgeren ikke gøre gældende, at selskabets bøde i medfør af ligebehandlingsprincippet burde være nedsat i samme omfang som Stora's.

289 Da sagsøgerens samarbejde med Kommissionen ikke gik ud over en anerkendelse af de faktiske forhold, der blev lagt vægt på over for selskabet, er dette heller ikke blevet diskrimineret i forhold til de andre virksomheder, der fik deres bøder nedsat med en tredjedel.

290 Ud fra disse betragtninger må anbringendet i det hele forkastes.«

19 Efter at have forkastet alle de anbringender, som sagsøgeren havde gjort gældende til støtte for påstanden om annullation eller nedsættelse af bøden, udtalte Retten i

den appellerede doms præmis 305, at der for så vidt angår bødens størrelse ikke desto mindre burde tages hensyn til, at sagsøgeren kun kunne »gøres ansvarlig for en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1, i perioden fra marts 1988 til april 1991«.

20 Retten, »der har fuld prøvelsesret«, fastsatte bøden til 2 500 000 ECU (den appellerede doms præmis 306).

Appellen

21 Appellanten har i appelsagen nedlagt påstand om, at den appellerede dom ophæves, og om at den bøde, der er pålagt selskabet, følgelig ophæves, subsidiært nedsættes.

22 Appellanten har til støtte for appellen gjort to anbringender gældende, nemlig at Rettens dom hviler på en forkert opfattelse af omfanget af begrundelsespligten, og at Retten har tilsidesat ligebehandlingsprincippet såvel som artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og EF-traktatens artikel 172 (nu artikel 229 EF) som følge af en utilstrækkelig nedsættelse af bøden.

Det første anbringende

23 Som sit første anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten har begået en retlig fejl ved ikke at fastslå, at beslutningen var utilstrækkeligt begrundet, og derfor automatisk annullere den, selv om den i den appellerede doms præmis 188

havde konstateret, at Kommissionen havde undladt at anføre i beslutningen, hvilke kriterier den konsekvent havde lagt til grund ved bødeudmålingen.

24 Appellanten har tilføjet, at sådanne oplysninger i henhold til en fast retspraksis, som Retten henviste til i den appellerede doms præmis 192, skal findes i selve beslutningens tekst, idet efterfølgende forklaringer fra Kommissionen over for pressen eller under retsforhandlingerne for Retten ikke kan tillægges betydning, medmindre der foreligger særlige omstændigheder. Retten fastslog imidlertid netop i præmis 192, at Kommissionen under retsmødet havde vedgået, at der ikke var noget til hinder for, at den i beslutningen kunne have anført de omhandlede kriterier. Retten kunne under disse omstændigheder ikke tage hensyn til, »at Kommissionen under sagens behandling [havde] vist vilje til at fremlægge alle relevante oplysninger vedrørende bødeberegningen« (den appellerede doms præmis 195).

25 Appellanten har endvidere anført, at hvis selskabet på tidspunktet for vedtagelsen af beslutningen havde været bekendt med den metode, Kommissionen anvendte ved bødeudmålingen, kunne anvendelsen af denne metode i forhold til selskabet være blevet diskuteret for Retten. Det forhold, at begrundelsen først blev givet under retssagen, medførte, at selskabet blev afskåret fra en instans, således at det blev nødsaget til at anfægte beregningen af bødens størrelse under en appelsag ved Domstolen.

26 Appellanten har endelig kritiseret det forhold, at Retten har begrænset de tidsmæssige virkninger af den fortolkning, den med hensyn til bødeudmålingen anlagde af kravene i traktatens artikel 190 i dommene i sagerne Tréfilunion mod Kommissionen, Société métallurgique de Normandie mod Kommissionen og Société des treillis et panneaux soudés mod Kommissionen (herefter »armeringsnetdommene«), som der henvises til i den appellerede doms præmis 193, selv om Domstolen altid har fastslået, at den fortolkning, som den giver af en fællesskabsretlig regel, belyser og præciserer betydningen og rækkevidden af den pågældende regel, således som den skal forstås og anvendes, henholdsvis burde have været forstået og anvendt fra sin ikrafttræden, medmindre andet bestemmes i den dom, hvori fortolkningen gives.

27 Kommissionen har under henvisning til Domstolens praksis (jf. dom af 17.7.1997, sag C-219/95 P, Ferriere Nord mod Kommissionen, Sml. I, s. 4411, præmis 32 ff., og kendelsen i sagen SPO m.fl. mod Kommissionen, præmis 54) gjort gældende, at den råder over et skøn ved udmålingen af en bøde i et konkret tilfælde, og at også Retten har et sådant skøn, når den ændrer bøden under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret i henhold til traktatens artikel 172 og artikel 17 i forordning nr. 17. Dette skøn indebærer, at det ikke er nødvendigt, at en beslutning nøjagtigt gengiver metoden for beregningen af bødens størrelse.

28 Kommissionen har henvist til, at Retten i den appellerede doms præmis 189 fastslog, at beslutningens betragtning 169-172 indeholder »relevante og tilstrækkelige oplysninger om de hensyn, der er lagt til grund ved bedømmelsen af grovheden og varigheden af den overtrædelse, der er begået af den enkelte virksomhed«.

29 Den appellerede doms præmis 191-195 er ifølge Kommissionen overflødige. Kommissionen er i øvrigt af den opfattelse, at appellantens udlægning af armeringsnetdommene er forkert. I de pågældende domme fastslog Retten — ligesom i den appellerede dom — at begrundelsen for Kommissionens beslutning var tilstrækkelig, idet den udtrykte et ønske om større klarhed med hensyn til beregningsmetoden. Retten anså herved ikke den manglende klarhed for en manglende begrundelse for beslutningen. Rettens holdning følger højest af princippet om god forvaltningsskik, idet adressaterne for beslutninger ikke bør være nødsaget til at anlægge sag ved Retten for at få kendskab til alle detaljerne i den af Kommissionen anvendte beregningsmetode. Sådanne betragtninger kan imidlertid ikke i sig selv give grundlag for at annullere beslutningen.

30 Der skal først redegøres for de forskellige etaper i Rettens ræsonnement i relation til anbringendet om en tilsidesættelse af begrundelsespligten i forbindelse med udmålingen af bøderne.

31 Retten henviste først i den appellerede doms præmis 182 til fast retspraksis, hvorefter pligten til at begrunde en individuel beslutning har til formål at gøre det muligt for Fællesskabets retsinstanser at efterprøve beslutningens lovlighed og at give den berørte de oplysninger, ved hjælp af hvilke det kan fastslås, om der er grundlag for beslutningen, eller om der foreligger en sådan fejl, at den kan anfægtes. Omfanget af begrundelsespligten afhænger af arten af den pågældende retsakt og den sammenhæng, hvori den er vedtaget (jf. f.eks. — ud over den af Retten citerede retspraksis — dom af 15.4.1997, sag C-22/94, Irish Farmers Association m.fl., Sml. I, s. 1809, præmis 39).

32 Retten understregede dernæst i den appellerede doms præmis 183, at omfanget af begrundelsespligten, for så vidt angår en beslutning som den foreliggende, hvorved flere virksomheder pålægges bøder for en overtrædelse af de fællesskabsretlige konkurrenceregler, skal afgøres under hensyn til, at overtrædelsernes grovhed afhænger af en lang række forhold, herunder bl.a. sagens særlige omstændigheder, dens sammenhæng og bødernes afskrækkende virkning, uden at der er opstillet en bindende eller udtømmende liste over de kriterier, som obligatorisk skal tages i betragtning (kendelsen i sagen SPO m.fl. mod Kommissionen, præmis 54).

33 I denne forbindelse udtalte Retten i den appellerede doms præmis 189,

»at beslutningens betragtning 169-172 indeholder relevante og tilstrækkelige oplysninger om de hensyn, der er lagt til grund ved bedømmelsen af grovheden og varigheden af den overtrædelse, der er begået af den enkelte virksomhed, når henses til beslutningens detaljerede fremstilling af de faktiske omstændigheder, der gøres gældende mod hver enkelt af beslutningens adressater (jf. i samme retning Rettens dom af 24.10.1991, sag T-2/89, Petrofina mod Kommissionen, Sml. II, s. 1087, præmis 264). Beslutningen indeholder herved en særlig begrundelse med hensyn til bedømmelsen af grovheden af den af sagsøgeren begåede overtrædelse (betragtning 170, tredje afsnit), hvoraf det kan udledes, hvorfor selskabet blev behandlet anderledes end såvel kartellets 'hovedmænd' som dets 'almindelige medlemmer'«.

34 Retten bemærkede videre i den appellerede doms præmis 190, at »beslutningens betragtning 168, der skal ses i sammenhæng med de generelle bemærkninger vedrørende bøderne i betragtning 167, [indeholder] en tilstrækkelig angivelse af de synspunkter, der blev taget hensyn til ved fastsættelsen af det generelle bødeniveau«.

35 I den appellerede doms præmis 191-195 afsvækkede Retten imidlertid — ikke utvetydigt — rækkevidden af udtalelserne i præmis 189 og 190.

36 Det fremgår således af den appellerede doms præmis 191 og 192, at beslutningen ikke indeholder en angivelse af de nærmere kriterier, som Kommissionen konsekvent tog hensyn til ved fastsættelsen af bøderne, selv om den kunne have fremlagt disse oplysninger, som ville have givet virksomhederne bedre mulighed for at vurdere, om Kommissionen havde begået fejl ved fastsættelsen af den individuelle bøde, og om dennes størrelse var begrundet ud fra de generelt anvendte kriterier. Retten bemærkede videre i den appellerede doms præmis 193, at det i henhold til armeringsnetdommene er ønskeligt, at virksomhederne kan få et detaljeret indblik i, hvorledes den bøde, der pålægges dem, er beregnet, uden at være forpligtet til at anlægge sag til prøvelse af Kommissionens beslutning.

37 Retten konkluderede endelig i den appellerede doms præmis 195, at »den omstændighed, at bødeberegningen ikke specielt er begrundet i beslutningen«, var berettiget under de særlige konkrete omstændigheder, som bestod i, at der blev fremlagt oplysninger om beregningen under sagens behandling, og at den i armeringsnetdommene indeholdte fortolkning af traktatens artikel 190 havde karakter af en nyskabelse.

38 Inden der på baggrund af de af appellanten fremførte argumenter skal tages stilling til rigtigheden af Rettens bemærkninger vedrørende de konsekvenser, det kan have for spørgsmålet, om begrundelsespligten er opfyldt, at der blev fremlagt oplysninger om beregningen under sagens behandling, og at armeringsnetdommene havde karakter af en nyskabelse, skal det undersøges, om Kommissionen

med henblik på at opfylde begrundelsespligten i traktatens artikel 190 i beslutningen skulle have givet en mere detaljeret redegørelse for metoden for beregningen af bøderne ud over oplysningerne om de hensyn, der gav den grundlag for at bedømme grovheden og varigheden af overtrædelsen.

39 Det skal i denne forbindelse understreges, at Retten er kompetent i to henseender, når der er tale om søgsmål til prøvelse af kommissionsbeslutninger, hvorved der pålægges virksomheder bøder for overtrædelser af konkurrencereglerne.

40 For det første skal den prøve lovligheden af beslutningerne i henhold til EF-traktatens artikel 173 (efter ændring nu artikel 230 EF). Den skal herved bl.a. kontrollere, at begrundelsespligten i henhold til traktatens artikel 190 er opfyldt, idet en tilsidesættelse heraf medfører, at beslutningen kan annulleres.

41 For det andet har Retten kompetence til inden for rammerne af den fulde prøvelsesret, der er tillagt den ved traktatens artikel 172 og artikel 17 i forordning nr. 17, at vurdere, om bødernes størrelse er passende. Denne vurdering kan begrunde, at der fremlægges og tages hensyn til yderligere oplysninger, som det ikke umiddelbart er nødvendigt at nævne i beslutningen i medfør af begrundelsespligten efter traktatens artikel 190.

42 Hvad angår kontrollen med, at begrundelsespligten er opfyldt, skal der erindres om, at artikel 15, stk. 2, andet afsnit, i forordning nr. 17 bestemmer: »Ved fastsættelsen af bødens størrelse skal der tages hensyn til både overtrædelsens grovhed og dens varighed.«

43 Under disse omstændigheder og på baggrund af den i den appellerede doms præmis 182 og 183 nævnte retspraksis er kravene i henhold til den væsentlige formforskrift, som begrundelsespligten udgør, opfyldt, såfremt Kommissionen i

sin beslutning giver oplysninger om de hensyn, der har givet den grundlag for at bedømme overtrædelsens grovhed og dens varighed. Hvis der ikke gives sådanne oplysninger, er beslutningen ugyldig på grund af mangler ved begrundelsen.

44 Retten fastslog imidlertid med rette i den appellerede doms præmis 189 og 190, at Kommissionen havde opfyldt disse krav. Det må nemlig konstateres — således som Retten gjorde det — at beslutningens betragtning 167-172 opregner de kriterier, Kommissionen anvendte ved bødeberegningen. Betragtning 167 vedrører således bl.a. overtrædelsens varighed, og den indeholder også — ligesom betragtning 168 — de hensyn, Kommissionen lagde til grund ved bedømmelsen af overtrædelsens grovhed og det generelle bødeniveau. Betragtning 169 angiver de faktorer, Kommissionen tog hensyn til ved fastsættelsen af den bøde, der skulle pålægges hver enkelt virksomhed. I betragtning 170 udpeges de virksomheder, der måtte anses for »hovedmænd« i kartellet og måtte bære et særligt ansvar i forhold til de øvrige virksomheder. Endelig nævnes det i betragtning 171 og 172, hvilke konsekvenser for bødernes størrelse det skulle have, at forskellige producenter havde samarbejdet med Kommissionen under kontrolundersøgelserne med henblik på at få fastlagt de faktiske omstændigheder eller i deres svar på meddelelsen af klagepunkter.

45 Det forhold, at mere præcise oplysninger som f.eks. virksomhedernes omsætning eller de af Kommissionen anvendte nedsættelsessatser blev meddelt senere på en pressekonference eller under retssagen, kan ikke skabe tvivl om den konstatering, der er indeholdt i den appellerede doms præmis 189 og 190. Præciseringer, der foretages af den institution, der har truffet en anfægtet beslutning, som supplement til en begrundelse, der allerede i sig selv er tilstrækkelig, er nemlig strengt taget uden betydning ved afgørelsen af, om begrundelsespligten er opfyldt, selv om de kan være nyttige i forbindelse med den interne kontrol af betragtningerne til beslutningen, der foretages af Fællesskabets retsinstanser, idet de giver institutionen mulighed for at uddybe de grunde, der danner grundlag for beslutningen.

46 Kommissionen kan ganske vist ikke undlade at udøve sit skøn ved udelukkende og mekanisk at anvende matematiske formler. Den kan imidlertid give en begrundelse for sin beslutning, der går ud over de i denne doms præmis 43 nævnte krav, bl.a. ved at angive de tal, der — navnlig i relation til den ønskede

afskrækkende virkning — har været afgørende for udøvelsen af skønsbeføjelsen ved fastsættelsen af de bøder, der pålægges flere virksomheder, der mere eller mindre intensivt har deltaget i overtrædelsen.

47 Det kan nemlig være ønskeligt, at Kommissionen gør brug af denne mulighed, således at virksomhederne kan få detaljeret kendskab til, hvorledes den bøde, der er pålagt dem, er beregnet. Mere generelt kan det være med til at skabe åbenhed i forvaltningen og gøre det lettere for Retten at udøve sin fulde prøvelsesret, hvorved Retten ikke alene skal kunne tage stilling til, om den anfægtede beslutning er lovlig, men også om den pålagte bøde er passende. Den pågældende mulighed kan imidlertid, som understreget af Kommissionen, ikke ændre omfanget af de krav, der følger af begrundelsespligten.

48 Retten kunne derfor ikke uden at tilsidesætte traktatens artikel 190 i den appellerede doms præmis 194 udtale, at »Kommissionen... hvis den ved bødefastsættelsen konsekvent har taget hensyn til visse grundlæggende omstændigheder, [skal] anføre disse i selve beslutningens tekst«. Tilsvarende kunne Retten efter i den appellerede doms præmis 189 at have konstateret, at beslutningen indeholdt »relevante og tilstrækkelige oplysninger om de hensyn, der er lagt til grund ved bedømmelsen af grovheden og varigheden af den overtrædelse, der er begået af den enkelte virksomhed«, ikke uden at gøre sig skyldig i selvmodsigelser i præmisserne i den appellerede doms præmis 195 henvise til, at »bødeberegningen ikke specielt er begrundet i beslutningen«.

49 Den retlige fejl, Retten således har begået, kan imidlertid ikke medføre en ophævelse af den appellerede dom, eftersom Retten i betragtning af ovenstående bemærkninger — uanset den appellerede doms præmis 191-195 — korrekt forkastede anbringendet om en tilsidesættelse af begrundelsespligten i forbindelse med udmålingen af bøderne.

50 Da det ikke i henhold til begrundelsespligten påhvilede Kommissionen at angive tallene i forbindelse med metoden for bødeudmålingen i beslutningen, skal der

ikke tages stilling til de forskellige argumenter, appellanten har fremført ud fra denne forkerte forudsætning.

51 Det første anbringende må herefter forkastes.

Det andet anbringende

52 Som sit andet anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten ved fastsættelsen af den bøde, der blev pålagt selskabet, har tilsidesat ligebehandlingsprincippet såvel som artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og traktatens artikel 172.

53 Det andet anbringende kan opdeles i fire led.

54 Med de to første led i anbringendet, som skal behandles under ét, har appellanten kritiseret det forhold, at Retten ikke anvendte Kommissionens beregningsmetode, nemlig

relevant omsætning × procentsats for overtrædelsens grovhed × procentsats for varigheden (i det konkrete tilfælde højst 60 måneder) = sum (grundbeløb)

grundbeløb - nedsættelse for samarbejde = bøde,

selv om Retten anerkendte, at metoden var retmæssig.

55 Appellanten finder under disse omstændigheder, at selskabet er blevet stillet dårligere end de virksomheder, i relation til hvilke Kommissionen allerede havde anerkendt, at der var tale om en begrænset deltagelse i overtrædelsen, hvorfor de blev pålagt en nedsat bøde i overensstemmelse med Kommissionens formel. Dette skete i sagerne Buchmann mod Kommissionen (dom af 14.5.1998, sag T-295/94, Sml. II, s. 813), Gruber + Weber mod Kommissionen (dom af 14.5.1998, sag T-310/94, Sml. II, s. 1043) og Enso Española mod Kommissionen (dom af 14.5.1998, sag T-348/94, Sml. II, s. 1875).

56 Appellanten finder også, at selskabet er blevet forfordelt, for så vidt som Retten i forhold til andre virksomheder selv anvendte Kommissionens beregningsmetode med henblik på at nedsætte bøderne. Selskabet har herved henvist til dommene i sagerne Enso Española mod Kommissionen og Gruber + Weber mod Kommissionen, og dommene af 14. maj 1998 i sagerne BPB de Eendracht mod Kommissionen (sag T-311/94, Sml. II, s. 1129) og Mayr-Melnhof mod Kommissionen (sag T-347/94, Sml. II, s. 1751). Det fremgår ganske vist ikke af disse domme, hvordan Retten har beregnet nedsættelsen af bøderne, men en anvendelse af Kommissionens metode ville under hensyntagen til de af Retten anvendte bedømmelseskriterier (varighed af deltagelsen i overtrædelsen, relevant omsætning, procentsats for grovhed) ifølge appellanten praktisk talt have ført til samme resultat. Dette betyder, at Retten i disse sager lod sig inspirere af Kommissionens beregningsmetode ved bødeudmålingen.

57 I denne sag fastsatte Retten — efter at have fastslået, at appellanten ikke havde deltaget i overtrædelsen i de første 22 måneder (ud af overtrædelsens samlede varighed på 60 måneder) — bøden til 2 500 000 ECU, selv om den under anvendelse af Kommissionens formel ifølge appellanten ville have beregnet den nye bøde således:

56 500 000 ECU × 0,08 × 38/60 = 2 863 000 ECU (grundbeløb)

2 863 000 ECU - 954 000 ECU = 1 909 000 ECU (bødebeløb).

58 Kommissionen har gjort gældende, at anmodningen om en fornyet prøvelse af bøden, som ændret af Retten, i overensstemmelse med Domstolens praksis bør afvises, da udøvelsen af den fulde prøvelsesret forudsætter en samlet vurdering af alle de faktiske oplysninger i sagen, hvorfor det ikke er muligt at foretage en sådan prøvelse under en appelsag (jf. dommen i sagen Ferriere Nord mod Kommissionen, præmis 31, og dom af 6.4.1995, sag C-310/93 P, BPB Industries og British Gypsum mod Kommissionen, Sml. I, s. 865, præmis 34).

59 Hvad angår realiteten har Kommissionen over for påstanden om, at Retten ikke har anvendt Kommissionens beregningsmetode, gjort gældende, at Retten, som det fremgår af den appellerede doms præmis 306, fastsatte appellantens bøde under udøvelse af sin fulde prøvelsesret, dvs. inden for rammerne af sin egen skønsbeføjelse.

60 Kommissionen har tilføjet, at med undtagelse af sagen Enso Española mod Kommissionen vedrører de af appellanten nævnte sager ikke overtrædelsens varighed, men den omsætning, Kommissionen lagde til grund (sagerne Gruber + Weber mod Kommissionen og Mayr-Melnhof mod Kommissionen), eller en kombination af en mindre alvorlig deltagelse i overtrædelsen og en kortere varighed af overtrædelsen (sagen BPB de Eendracht mod Kommissionen).

61 I sidstnævnte sag ville en rent matematisk nedsættelse af bøden i forhold til overtrædelsens varighed have ført til, at bøden blev nedsat til 729 167 ECU. Retten fastsatte imidlertid en bøde på 750 000 ECU, bl.a. på grund af virksomhedens begrænsede deltagelse i overtrædelsen. Tilsvarende nedsatte Retten i sagen Enso Española mod Kommissionen bøden fra 1 750 000 ECU til 1 200 000 ECU. En nedsættelse, der er proportional med overtrædelsens varighed, ville have ført til en bøde på 1 181 250 ECU. Retten har ikke — som hævdet af appellanten — anvendt en rent matematisk formel, men fastsat bøden

under hensyntagen til samtlige omstændigheder i det konkrete tilfælde under udøvelse af sin fulde prøvelsesret, således som det fremgår af den appellerede doms præmis 306.

62 Der skal i denne forbindelse erindres om, at Retten har fuld prøvelsesret vedrørende størrelsen af de bøder, som er pålagt virksomheder for overtrædelse af fællesskabsretten, og at det ikke tilkommer Domstolen, når den træffer afgørelse vedrørende retlige spørgsmål under en appelsag, af billighedsgrunde at omgøre det skøn, som Retten har foretaget i så henseende (dommen i sagen Ferriere Nord mod Kommissionen, præmis 31).

63 Udøvelsen af en fuld prøvelsesret må imidlertid ikke føre til en forskelsbehandling af de virksomheder, der har deltaget i en aftale eller en samordnet praksis i strid med traktatens artikel 85, stk. 1, i forbindelse med fastsættelsen af de bøder, der pålægges dem.

64 Appellantens argument om en overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling hviler på en forudsætning om, at Retten i dommene i sagerne Buchmann mod Kommissionen, Enso Española mod Kommissionen, Gruber + Weber mod Kommissionen, BPB de Eendracht mod Kommissionen og Mayr-Melnhof mod Kommissionen, men ikke i appellantens tilfælde, havde til hensigt at anvende Kommissionens beregningsmetode.

65 Da der ikke er nogen holdepunkter for det modsatte i de sidstnævnte domme, må den pågældende forudsætning anses for at være rigtig. Det kommer ganske vist på intet sted i de nævnte domme til udtryk, at Retten i realiteten havde til hensigt at anvende Kommissionens beregningsmetode, men det må konstateres, at Retten

ikke udtrykkeligt satte spørgsmålstegn ved metodens rigtighed, og at den bøde, Retten fastsatte i hver enkelt af de pågældende domme, alt i alt svarer til den bøde, der ville være fremkommet under anvendelse af metoden på de nye talmæssige vurderinger, Retten anlagde, bl.a. af omsætningen og af overtrædelsens grovhed eller varighed.

66 I sagen Enso Española mod Kommissionen — der, som understreget af Kommissionen, er den sag, der ligner nærværende sag mest, idet Retten dér også nedsatte den varighed af overtrædelsen, der skulle tages hensyn til ved bødeudmålingen, men ikke tiltrådte andre af sagsøgerens argumenter, der kunne have begrundet en bødenedsættelse — nedsatte Retten således bøden til 1 200 000 ECU, hvilket omtrent svarer til det beløb, der ville være fremkommet under anvendelse af Kommissionens beregningsmetode (1 150 000 ECU).

67 Som anført af generaladvokaten i punkt 42 i forslaget til afgørelse, udgør størrelsen af appellantens bøde en klar fravigelse af denne generelle tendens, uden at Retten har angivet nogen objektiv begrundelse herfor. Mens en anvendelse af Kommissionens metode ville have ført til et beløb på 1 900 000 ECU, fastsatte Retten nemlig en langt højere bøde på 2 500 000 ECU, således at appellanten ud fra den antagelse, at den appellerede dom uden tvivl indeholdt en skrive- eller regnefejl, indgav en begæring om berigtigelse af dommen til Retten, som blev afslået ved kendelse af 16. september 1998. I denne kendelse fastslog formanden for Rettens Tredje Udvidede Afdeling på trods af ovenstående, at den appellerede dom ikke indeholder »skrive- eller regnefejl eller åbenbare unøjagtigheder med hensyn til bødens størrelse«.

68 Det må derfor anses for godtgjort, at Retten har tilsidesat ligebehandlingsprincippet i den appellerede doms præmis 306, hvorfor de to første led i det andet anbringende må tiltrædes.

69 Med anbringendets tredje led har appellanten kritiseret det forhold, at Retten ikke nedsatte den af Kommissionen pålagte bøde, efter at den havde konstateret, at Kommissionen ikke havde ført bevis for alle overtrædelsens påståede økonomiske virkninger på markedet.

70 Kommissionen har gjort gældende, at Retten under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret kunne danne sig sin egen mening om bødens passende størrelse. Som fastslået af Retten i den appellerede doms præmis 246, var den omstændighed, at virksomhederne faktisk annoncerede de aftalte prisforhøjelser, og at de annoncerede priser dannede grundlag for fastsættelsen af de individuelle faktureringspriser, tilstrækkelig til at fastslå, at såvel formålet med som virkningen af det ulovlige samarbejde om priser var at skabe en alvorlig konkurrencebegrænsning. Som begrundelse for, at der ikke blev taget hensyn til formildende omstændigheder i det konkrete tilfælde, bemærkede Retten i den appellerede doms præmis 244, at der blev truffet forholdsregler med henblik på at skjule det ulovlige samarbejde, og i præmis 245, at overtrædelsen af traktatens artikel 85, stk. 1, var langvarig og åbenbar, uanset den advarsel, der måtte antages at ligge i Kommissionens tidligere beslutningspraksis.

71 Retten kunne således ifølge Kommissionen inden for rammerne af sin fulde prøvelsesret konkludere, at konstateringerne vedrørende virkningerne af overtrædelsen ikke gav grundlag for en nedsættelse af det generelle bødeniveau, som Kommissionen havde fastsat.

72 Det bemærkes i denne forbindelse, at Retten i den appellerede doms præmis 241 særligt opregnede de i beslutningen indeholdte overvejelser vedrørende overtrædelsens grovhed og derefter foretog sin prøvelse heraf.

73 Retten bemærkede, at Kommissionen har adgang til at forhøje det generelle bødeniveau i forhold til sin tidligere beslutningspraksis for at forstærke bødernes forebyggende virkning (den appellerede doms præmis 243) og for at tage hensyn til, at de omhandlede virksomheder har truffet forholdsregler med henblik på at skjule det ulovlige samarbejde, hvilket må anses for »en særlig skærpende omstændighed ved overtrædelsen, der karakteriserer denne i forhold til de overtrædelser, som Kommissionen tidligere har fastslået« (den appellerede doms præmis 244). Retten lagde også vægt på, at overtrædelsen af traktatens artikel 85, stk. 1, var langvarig og åbenbar (den appellerede doms præmis 245).

74 Retten konkluderede i den appellerede doms præmis 246, at det forhold, at Kommissionen kun delvis havde ført bevis for virkningerne af det ulovlige samarbejde om priser, når henses til de ovenfor anførte betragtninger, ikke var »af væsentlig betydning ved bedømmelsen af overtrædelsens grovhed«. Retten bemærkede herved: »Den omstændighed, at virksomhederne faktisk annoncerede de aftalte prisforhøjelser, og at de annoncerede priser dannede grundlag for fastsættelsen af de individuelle faktureringspriser, er i sig selv tilstrækkelig til at fastslå, at såvel formålet med som virkningen af det ulovlige samarbejde om priser var at skabe en alvorlig konkurrencebegrænsning«.

75 Det følger af det ovenstående, at Retten inden for rammerne af sin fulde prøvelsesret fandt, at dens konstateringer vedrørende virkningerne af overtrædelsen ikke kunne ændre den vurdering af overtrædelsens grovhed, som Kommissionen selv havde foretaget, eller nærmere bestemt ikke kunne afsvække den således vurderede grovhed af overtrædelsen. Retten fandt, at der ikke var anledning til at nedsætte bøden, i betragtning af sagens særlige omstændigheder og den sammenhæng, overtrædelsen var begået i — som der blev taget hensyn til i beslutningen, og som der er henvist til i denne doms præmis 69 og 70 — samt de pålagte bøders afskrækkende virkning, hvilket altsammen er faktorer, der i henhold til Domstolens praksis kan tillægges vægt ved bedømmelsen af overtrædelsens grovhed (jf. dommen i sagen Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen, præmis 106, kendelsen i sagen SPO m.fl. mod Kommissionen, præmis 54, og dommen i sagen Ferriere Nord mod Kommissionen, præmis 33).

76 Det tredje led i det andet anbringende kan derfor ikke tiltrædes.

77 Med anbringendets fjerde led har appellanten kritiseret det forhold, at Retten i forbindelse med prøvelsen af bødens størrelse ikke tog tilstrækkeligt hensyn til selskabets samarbejde i forhold til den adfærd, der blev udvist af andre virksomheder, der deltog i kartellet.

78 Appellanten havde nemlig ved skrivelse af 23. marts 1993 udtrykkeligt tilbudt at samarbejde med Kommissionen. Selskabet havde ikke alene erkendt, at der forelå en overtrædelse, men også under høringen for Kommissionen oplyst, at overtrædelsen bestod af bestemte prisforhøjelsesinitiativer. Appellanten var den eneste virksomhed, der under høringen udtrykkeligt erkendte, at den havde begået en overtrædelse.

79 Det skal i denne forbindelse blot bemærkes, at Retten — som anført af Kommissionen — i den appellerede doms præmis 280-289 detaljeret redegjorde for grundene til, at anbringendet om, at der ikke blev taget tilstrækkeligt hensyn til appellantens samarbejde under proceduren, ikke kunne tiltrædes. Retten nåede frem til dette resultat efter at have foretaget en vurdering af de faktiske omstændigheder, som ikke kan behandles for Domstolen (jf. dom af 16.9.1997, sag C-362/95 P, Blackspur DIY m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 4775, præmis 42).

80 Anbringendets fjerde led må derfor afvises.

81 Det følger af ovenstående, at der bør gives appellanten medhold for så vidt angår præmis 306 og punkt 3 i konklusionen i den appellerede dom.

82 Ifølge artikel 54, stk. 1, i EF-statutten for Domstolen ophæver Domstolen, hvis den giver appellanten medhold, den af Retten trufne afgørelse. Domstolen kan enten selv træffe endelig afgørelse, hvis sagen er moden til påkendelse, eller hjemvise den til Retten til afgørelse. Da sagen er moden til påkendelse, bør der træffes endelig afgørelse om størrelsen af den bøde, der skal pålægges appellanten.

Annullationssøgsmålet

83 Under hensyn til den appellerede doms præmis 174-305, navnlig det forhold, at appellanten kun kan gøres ansvarlig for en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1, i perioden fra marts 1988 til april 1991, bør appellantens bøde fastsættes til 1 900 000 EUR.

Sagens omkostninger

84 Såfremt der gives appellanten medhold, og Domstolen selv endeligt afgør sagen, træffer den afgørelse om sagens omkostninger jf. procesreglementets artikel 122, stk. 1. I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, som ifølge artikel 118 finder anvendelse på appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom.

85 Appellanten har tabt appelsagen på de fleste punkter og bør derfor bære sine egne omkostninger og betale to tredjedele af Kommissionens omkostninger i forbindelse med sagen for Domstolen.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

1) **Punkt 3 i konklusionen i den dom, Retten i Første Instans afsagde den 14. maj 1998 i sag T-317/94, Weig mod Kommissionen, ophæves.**

2) **Den bøde, der er pålagt Moritz J. Weig GmbH & Co. KG ved artikel 3 i Kommissionens beslutning 94/601/EF af 13. juli 1994 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 85 (IV/C/33.833 — Karton), fastsættes til 1 900 000 EUR.**

3) I øvrigt forkastes appellen.

4) Moritz J. Weig GmbH & Co. KG bærer sine egne omkostninger og betaler to tredjedele af Kommissionen for De Europæiske Fællesskabers omkostninger i forbindelse med sagen for Domstolen.

5) Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber bærer en tredjedel af sine egne omkostninger i forbindelse med sagen for Domstolen.

La Pergola Wathelet Edward

Jann Sevón

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 16. november 2000.

R. Grass

Justitssekretær

A. La Pergola

Formand for Femte Afdeling